

Sygn. akt II AKa 165/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lipca 2016r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Adam Wrzosek (spr.)

Sędziowie: SA – Marzanna Piekarska-Drązek

SA – Rafał Kaniok

Protokolant: – sekr. sąd. Łukasz Jachowicz

przy udziale Prokuratora Leszka Woźniaka

po rozpoznaniu w dniu 27 lipca 2016 r.

sprawy M. E., urodz. (...) w L., syna J. i H. z d. S.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie wynikłe z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 lutego 2016 r. sygn. akt VIII Ko 70/15

I. utrzymuje w mocy wyrok w zaskarżonej części;

II. wydatkami za postępowanie odwoławcze obciąża Skarb Państwa;

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. P. Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem 60/100) zł, zawierającą 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie wnioskodawcy przed Sądem Apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Do Sądu Okręgowego w Warszawie w dniu 10 sierpnia 2015 r. wpłynął wniosek *M. E.* z dnia 19 lipca 2015 r. o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie sygn. akt V K 1907/05.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 24 lutego 2016 r. sygn. akt VIII Ko 70/15:

I. wniosek oddalił,

II. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz. adw. A. P. kwotę 600 zł, powiększoną o podatek VAT, tytułem pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu,

III. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku apelację złożył pełnomocnik wnioskodawcy. Zaskarżył on wyrok w zakresie oddalenia wniosku o zadośćuczynienie, zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 170 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 167 § 1 k.p.k. poprzez oddalenie wniosku dowodowego z dnia 24 lutego 2016 r. dotyczącego wystąpienia do W. (...) w B. o dokumentację medyczną z leczenia wnioskodawcy w latach 2010 - 2013, o której to dokumentacji, wspominał wnioskodawca na rozprawie w dniu 24 lutego 2016 r., co w konsekwencji doprowadziło do błędnego ustalenia, że w sprawie nie zachodzą wyjątkowe okoliczności umożliwiające nieuwzględnienie podniesionego zarzutu przedawnienia na zasadzie art. 5 k.c. z uwagi na chorobę psychiczną wnioskodawcy lub jego długotrwałe leczenie;

2) obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia tj. art. 417 k.p.k., a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia poprzez przyjęcie, że sam fakt zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet innych kar w trybie art. 417 k.p.k., wyłącza możliwość dochodzenia zadośćuczynienia za pozbawienie wolności, w szczególności w sytuacji gdy, jak w niniejszej sprawie, okres tymczasowego aresztowania został zaliczony na zastępczą karę pozbawienia wolności orzeczoną w sprawie o wykroczenie.

W konkluzji apelacji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w odniesieniu do rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu poprzez uwzględnienie wniosku w tym zakresie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Bezspornym jest, że w przedmiotowej sprawie roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania zostało złożone po upływie określonego w art. 555 k.p.k. terminu przedawnienia. Należy też przyjąć, że w oświadczeniu złożonym na rozprawie prokurator podniósł zarzut przedawnienia. Sąd rozpoznający sprawę o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania nie jest oczywiście związany zarzutem przedawnienia i może go nie uwzględnić, gdy na podstawie art. 5 k.c. uzna, że jego zgłoszenie w okolicznościach konkretnej sprawy jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, a więc stanowi nadużycie prawa i nie korzysta z ochrony (Komentarz do Kodeksu postępowania karnego pod. red. Dariusza Świeckiego, WK, 2015 Wyd. II, tom II teza 6 do art. 555). Tym samym ustalenie, że żadne wyjątkowe okoliczności nie usprawiedliwiają niedotrzymania terminu określonego w art. 555 k.p.k., powoduje oddalenie żądania (wyrok Sądu Najwyższego z 17 marca 2000 r. sygn. WA 7/00 OSNKW 2000/7 - 8/73).

Wnioskodawca na rozprawie stwierdził że w latach 2010 - 2013 przebywał na leczeniu ws. (...) w B.. Wniosek pełnomocnika wnioskodawcy o żądanie nadesłania dokumentacji dotyczącej pobytu i leczenia wnioskodawcy w s. (...) Sąd Okręgowy na podstawie art. 170 § 1 pkt 2 k.p.k. oddalił z uwagi na to, że nie miał on znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Zdaniem skarżącego z decyzją tą nie można się zgodzić, gdyż okres leczenia wnioskodawcy przypadał na moment terminowego złożenia wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie, zaś potwierdzenie, że wnioskodawca przebywał w s. (...), a w konsekwencji nie był w stanie złożyć w terminie przedmiotowego wniosku, umożliwiłoby uznanie zarzutu przedawnienia, jako niezgodnego z zasadami współzycia społecznego (str. 3 apelacji). Z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika jednakże, że Sąd I instancji kwestionował fakt leczenia psychiatrycznego wnioskodawcy we wskazanym wyżej okresie. W trakcie tego pobytu ekspirował termin do złożenia wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie. W tym czasie wnioskodawca wykazywał aktywność w sprawach go dotyczących, m.in. składał wnioski o zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania stosowanego w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie sygn. akt V K 1907/05 na poczet kar orzeczonych w innych sprawach. Był on zatem zorientowany w swojej sytuacji prawnej i nie było przeszkód do złożenia - zamiast pism wyżej wymienionych - wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu tymczasowego aresztowania.

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podniósł, że okres tymczasowego aresztowania wnioskodawcy w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie sygn. akt V K 1907/05, w której zapadł prawomocny wyrok uniewinniający, zaliczono wnioskodawcy na poczet kar orzeczonych w innych sprawach. W sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie M. E. był tymczasowo aresztowany od 14 maja 2009 r. do 30 czerwca 2009 r. Po zapadnięciu wyroku uniewinniającego wnioskodawca w piśmie z dnia 19 listopada 2010 r. zwrócił się do Sądu Rejonowego dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie o zaliczenie powyższego okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary orzeczonej przez inny sąd (k. 430 akt V K 1907/05). Został wówczas poinformowany, że z tego rodzaju wnioskiem należy wystąpić do sądu, który wydał wyrok skazujący (k. 431 tychże akt). W wyniku kolejnego wniosku Sąd Rejonowy w Bolesławcu na poczet kary orzeczonej wyrokiem łącznym z dnia 7 stycznia 2011 r. sygn. akt II K 648/10 zaliczył okres jego tymczasowego aresztowania od 24 maja 2009 r. do 30 czerwca 2009 r. w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie sygn. V K 1907/05 (postanowienie z dnia 23 października 2013 r., przy czym w dniu 13 maja 2014 r. sprostowano oczywistą omyłkę pisarską k. 162 i k. 187 akt II K 648/10). Sąd Rejonowy w Bolesławcu na poczet kary orzeczonej wyrokiem łącznym nie zaliczył wnioskodawcy całego okresu tymczasowego aresztowania w sprawie V K 1907/05 albowiem w okresie od 14 maja 2009 r. do 24 maja 2009 r. odbywał on karę zastępczą 10 dni aresztu w sprawie VI K 374/05 (k. 161 akt II K 648/10).

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 września 2007 r. (KZP 28/2007, OSNKW 2007/10/70) zajął stanowisko, że zaliczenie, według reguł wynikających z art. 417 k.p.k. i art. 63 k.k., okresu tymczasowego aresztowania na poczet kar orzeczonych wobec skazanego w tej samej lub w innej sprawie wyklucza późniejsze skuteczne wystąpienie z roszczeniem o odszkodowanie lub zadośćuczynienie, na podstawie przepisów rozdziału 58 k.p.k., za ten sam okres. Stanowisko powyższe – które Sąd Apelacyjny orzekając w niniejszej sprawie podziela – podyktowane jest konsekwentną linią orzecznictwa sądowego, że istnieją dwa wzajemnie wykluczające się sposoby pełnego rekompensowania szkód i krzywd wynikłych z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania. Pierwszy - o charakterze niemajątkowym - ma zastosowanie wówczas, gdy istnieje możliwość zaliczenia tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej wobec poszkodowanego kary w innej lub tej samej sprawie. Drugi sposób - o charakterze majątkowym - otwiera się wówczas, gdy nie istnieje możliwość zastosowania niemajątkowego sposobu rekompensaty. Między obowiązkiem z art. 63 k.k. i art. 417 k.p.k. oraz art. 552 § 1 i 4 k.p.k., w aspekcie sposobu rekompensowania szkód i krzywd wynikłych z niesłusznego tymczasowego aresztowania, zachodzi więc logiczny związek zwany alternatywą rozłączną. Zastosowanie którejkolwiek z tych form rekompensaty wyklucza możliwość zastosowania drugiej (vide: uchwała pełnego składu Izby Karnej Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 1984 r. - VI KZP 28/83, LexisNexis nr 306845, OSNKW 1984, nr 7 - 8, poz. 68; wyroki Sądu Najwyższego z 27 maja 2002 r. - II KKN 218/2000, LexisNexis nr 393766, i z 2 września 2002 r. - IV KKN 449/2001, LexisNexis nr 364749; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 13 marca 2003 r. - II AKa 40/2003, LexisNexis nr 364259, OSA 2003, nr 8, poz. 90, i wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 8 czerwca 2004 r. - II AKa 117/2004, LexisNexis nr 380517, KZS 2004, nr 7 - 8, poz. 61; a także postanowienie Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2008 r. - V KK 157/2007, LexisNexis nr 1856864, OSNKW 2008, nr 5, poz. 35).

Nie można też domagać się odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu tymczasowego aresztowania w sprawie, w której zapadł wyrok uniewinniający, jeżeli w trakcie stosowania tego środka wprowadzono do wykonania karę zastępczą pozbawienia wolności bądź zastępczą karę aresztu.

Oczywiście rygory wykonywania tymczasowego aresztowania są znacznie surowsze od rygorów związanych z wykonywaniem kary pozbawienia wolności, czy też zastępczej kary aresztu m.in. poprzez ograniczenie widzeń, korespondencji, kontaktów telefonicznych. W przedmiotowej sprawie nastąpiło jednakże przedawnienie roszczeń przysługujących wnioskodawcy, a prokurator zgłosił w tym zakresie stosowny zarzut, którego można nie uwzględnić jedynie w przypadku uznania, że jest on sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. W żadnej zaś mierze argumentacja dotycząca różnic związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kary pozbawienia wolności bądź kary zastępczej aresztu nie daje podstaw do stwierdzenia, że podniesiony zarzut przedawnienia pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

Należy w tym miejscu zauważyć, że to właśnie wnioskodawca domagał się zaliczenia całego okresu przedmiotowego tymczasowego aresztowania na poczet kar orzeczonych w innych sprawach, a to, że zaliczono jedynie część tego okresu było spowodowane tym, iż podczas stosowania tymczasowego aresztowania wprowadzono do wykonania zastępczą karę aresztu.

W tym stanie rzeczy brak jest podstaw do twierdzenia, że Sąd I instancji dopuścił się obrazy przepisów postępowania, o której mowa w apelacji bądź też określonego w środku odwoławczym błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia.

Wydatkami za postępowanie odwoławcze obciążono Skarb Państwa w myśl art. 554 § 4 k.p.k.

O wynagrodzeniu za reprezentowanie wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym oraz wysokości tego wynagrodzenia orzeczono na podstawie § 2, § 4, § 17 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801).

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.